

Sygn. akt III AUa 51/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Anna Szczepaniak-Cicha (spr.)

Sędziowie: SSA Jacek Zajączkowski

SSA Iwona Szybka

Protokolant: st. sekr. sąd. Aleksandra Słota

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 15 grudnia 2016 r. w Ł.

sprawy **W. S.** przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.**

o emeryturę

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu

z dnia 27 października 2015 r. sygn. akt V U 304/15

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

Sygn. akt III AUa 51/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 stycznia 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił wnioskodawcy W. S. prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, gdyż nie udowodnił on wymaganych 15. lat pracy w takich warunkach.

W odwołaniu od tej decyzji z dnia 25 lutego 2015 r. W. S. wniósł o jej zmianę wskazując, że udowodnił 15. letni okres pracy w szczególnych warunkach. Wskazał na stosunek pracy w latach 1982-1983 w charakterze traktorzysty. W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy domagał się jego oddalenia.

Wyrokiem z dnia 27 października 2015 r. Sąd Okręgowy w Kaliszu zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury poczynając od dnia 19 września 2014 r. oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na rzecz W. S. kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że W. S., urodzony (...), w okresie od 1 marca 1982 r. do 31 grudnia 1998 r. był pracownikiem Stacji Doświadczalnej Oceny Odmian w K., zatrudnionym w pełnym wymiarze czasu pracy.

W umowie o pracę zawartej w dniu 1 marca 1982 r. wskazano W. S. stanowisko pracownika fizycznego. Kolejne dekrety płacowe nie zawierały informacji o stanowisku pracowniczym odwołującego się, obejmowały jedynie na stawkę osobistego zaszeregowania. W umowie o pracę była to stawka 19,20 zł za godzinę, od dnia 1 listopada 1982 r. 21,40 zł na godzinę, od dnia 1 stycznia 1983 r. 25 zł na godzinę, a od dnia 1 sierpnia 1983 r. 26 zł na godzinę, cały czas było to wynagrodzenie według VI grupy zaszeregowania.

Na podstawie zeznań świadków oraz ubezpieczonego Sąd ustalił, że W. S. w okresie od maja do października 1982 r. i od maja do października 1983 r. wykonywał codziennie i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązki traktorzysty, polegające na kierowaniu ciągnikiem rolniczym przy pracach polowych. Prace polowe wykonywane były przez odwołującego się każdego roku w okresie od wiosny do jesieni. Rozbieżności między wskazanym w umowie o pracę stanowiskiem a rodzajem wykonywanej przez wnioskodawcę pracy wynikały z wyczerpania limitu etatów traktorzystów i wolnych etatów w grupie pracowników fizycznych. W maju 1986 r. odwołujący się uczestniczył w kursie dla kombajnistów zbożowych.

Łączny okres składkowy i nieskładkowy odwołującego na dzień 1 stycznia 1999 r. wynosi 25 lat. Uznany przez ZUS okres pracy w warunkach szczególnych to 14 lat 6 miesięcy i 16 dni. W. S. nie jest członkiem OFE.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd zważył, że odwołanie jest zasadne. Zgodnie z art. 32 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącymi pracownikami, o których mowa w ust. 2-3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 ustawy. Osoby urodzone po dniu 31 grudnia 1948 r., w myśl art. 184 ust. 1 tej ustawy, mogą nabyć prawo do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych po osiągnięciu wieku określonego w art. 32 ustawy, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy tj. w dniu 1 stycznia 1999 r., osiągnęli:

- okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat oraz
- okres składkowy i nieskładkowy wynoszący w przypadku mężczyzn co najmniej 25 lat.

Za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych. Wiek emerytalny, o którym mowa w art. 32 ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie, których osobom wymienionym wyżej przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Przepisy te zawierają się w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Zgodnie z § 3 tego rozporządzenia, za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, zwany dalej „wymaganym okresem zatrudnienia” uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami składkowymi, okresami nieskładkowymi oraz ewentualnie okresami uzupełniającymi. W myśl § 4 ust.1 przywołanego rozporządzenia, pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Sąd podkreślił, że zebrany w sprawie materiał dowodowy o charakterze osobowym jak i w postaci świadectwa pracy oraz dokumentacji przedstawionej przez kolejnego pracodawcę wskazuje jednoznacznie, że wnioskodawca legitymuje się wymaganym okresem pracy w warunkach szczególnych. Odwołujący się wykonywał w okresie co najmniej od dnia 31 maja 1982 r. do 1 października 1982 r. i od dnia 31 maja 1983 r. do dnia 1 października 1983 r. prace polegające na kierowaniu ciągnikiem. Prace takie spełniały warunki wymienione w wykazie A dział VIII pkt. 3 załącznika do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. Pracę taką ubezpieczony wykonywał codziennie i w pełnym wymiarze czasu pracy. Łączny okres wykonywania takiej pracy wynosi 8 miesięcy. Sąd podniósł, że nie ma powodu, aby różnicować charakter pracy odwołującego się wykonywanej przy kierowaniu ciągnikiem na prace polowe i prace przy przewożeniu towarów masowych po drogach publicznych. R. legis analizowanego unormowania wskazuje bowiem na jednolite traktowanie pracy traktorzysty z uwagi na właściwości kierowanego pojazdu i szkodliwy wpływ występujących tam uciążliwości na zdrowie pracownika. Te same właściwości kierowanego pojazdu odnoszą się także do kombajnistów i kierujących

pojazdami gąsiennicowymi. Wykonywane tymi pojazdami prace zasadniczo nie są pracami w transporcie bowiem kombajn jest typową maszyną polową, a pojazd gąsiennicowy maszyną do prac ziemnych. Obydwa pojazdy używane są więc poza obszarem dróg co sprawia, że przy stosowaniu terminologii resortowej, prace osób zatrudnionych przy obsłudze kombajnu czy pojazdu gąsiennicowego mogłyby być traktowane jako prace w warunkach szczególnych tylko przy przemieszczaniu się tymi pojazdami po drodze. Tego typu zawężone rozumienie charakteru pracy osób wymienionych w dziale VIII pkt 3 załącznika w sposób arbitralny i niezgodnie z celem uregulowania praktycznie wyłączyłoby te osoby z możliwości ubiegania się o prawo do emerytury w szczególnym trybie. Mając na uwadze przeprowadzony wywód Sąd stwierdził, że spełniona została przesłanka co najmniej 15. letniej pracy w warunkach szczególnych albowiem zliczenie wskazanego wyżej okresu powoduje, że wnioskodawca legitymuje się ponad 15. letnim okresem takiej pracy. Cały badany okres pracy w warunkach szczególnych przypada przed dniem 1 stycznia 1999 r. Z tych względów Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu złożył organ rentowy zaskarżając wyrok ten w całości.

Przedmiotowemu rozstrzygnięciu zarzucił:

- naruszenie prawa materialnego, tj. art 184 w związku z art 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;
- naruszenie art. 233 k.p.c. przez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów;

Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu złożonej apelacji organ rentowy podniósł, że materiał dowodowy nie daje podstaw do ustalenia, że W. S. od początku zatrudnienia pracował jako traktorzysta, gdyż miał VI kategorię zaszerogowania, taką jak świadek J. P., który był również pracownikiem fizycznym. Odwołujący się podał przed Sądem, że traktorzyści mieli stawki od 200 zł wyższe. Brak więc podstaw do przyjęcia, że wnioskodawca nie pracował na takim stanowisku, jakie wynika z dokumentów. Nawet gdyby przyjąć, że wnioskodawca pracował cały czas jako traktorzysta, to zgodnie ze stanowiskiem orzecznictwa zaliczeniu do prac w warunkach szczególnych podlega okres pracy na stanowisku kierowcy ciągnika, ale tylko w transporcie drogowym, nie zaś kierowcy wykonującego tę pracę w ramach prac polowych. Tym samym, w ocenie apelującego, wykonywane przez ubezpieczonego prace polowe w toku zatrudnienia nie mogą być potraktowane jako prace w transporcie w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego jest zasadna.

Zgodnie z treścią art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.) ubezpieczeni urodzeni, jak wnioskodawca, po dniu 31 grudnia 1948 r., uzyskują prawo do emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 tej ustawy, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 1999 r.) posiadają okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym oraz mają niezbędny okres składkowy i nieskładkowy, o którym stanowi art. 27 ustawy (25 lat dla mężczyzn). Niezbędnym warunkiem jest również nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym na dochody budżetu państwa (wnioskodawca nie przystąpił do OFE). W myśl z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) ubezpieczony winien też wykazać co najmniej 15 lat pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze na stanowiskach wymienionych w rozporządzeniu. Zgodnie natomiast z wykazem A, stanowiącym załącznik do tego rozporządzenia, w dziale VIII zatytułowanym „W transporcie i łączności” pod poz. 3 wskazano stanowisko kierowcy ciągnika.

W okolicznościach przedmiotowej sprawy nie jest uprawnione stanowisko Sądu pierwszej instancji, że W. S. wykazał sporną przesłankę 15. lat stażu pracy w warunkach szczególnych. Nie wykonywał on bowiem przez wymagane 15 lat stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, pracy na stanowisku wymienionym w dziale VIII poz. 3 wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Wnioskodawca jako kierowca ciągnika rolniczego pracował głównie przy pracach polowych, co - wbrew uznaniu Sądu a quo - nie pozwala na uwzględnienie takiego zatrudnienia do stażu pracy w warunkach szczególnych w znaczeniu ustawowym.

Sąd drugiej instancji podziela apelacyjny zarzut obrazy prawa procesowego, gdyż Sąd Okręgowy dowolnie ustalił, że wnioskodawca już od 1 marca 1982 r. pracował jako traktorzysta. Zgodnie z jednoznacznym brzmieniem umowy o pracę W. S. od dnia 1 marca 1982 r. zatrudniony został w Stacji Oceny Odmian w K. jako pracownik fizyczny, jego wynagrodzenie ustalono w kategorii V. Od dnia 1 listopada 1982 r. nastąpiło przeszerogowanie płacowe, przyznano mu stawkę według VI kategorii zaszerogowania i taki stan się utrzymywał do 1987 r. W dniu 24 lipca 1985 r. pracodawca wystawił wnioskodawcy zaświadczenie w celu obliczenia zasiłku wychowawczego stwierdzając, że W. S. jest zatrudniony na stanowisku pracownika fizycznego. Dopiero w zaświadczeniu z dnia 2 września 1988 r. pojawił się zapis, że wnioskodawca jest zatrudniony na stanowisku traktorzysty, a od 1 lipca 1988 r. nastąpiło przeszerogowanie płacowe do VII kategorii zaszerogowania. Wobec jasnej treści dokumentów osobowych zupełnie nieuprawnione jest ustalenie na podstawie zeznań dwóch świadków, którzy żadnych dat nie wskazali, jak i samego ubezpieczonego zainteresowanego określonym rozstrzygnięciem, że już od 1 marca 1982 r. ubezpieczony pracował jako traktorzysta, a nie jako pracownik fizyczny „z powodu wyczerpania limitu etatów traktorzystów”. Ustalenia Sądu są w tej mierze nieprzekonujące i niespójne pozostałym materiałem dowodowym, ponieważ dokumentacja kadrowo-płacowa ewidentnie świadczy, że przeszerogowanie do kategorii VI nastąpiło dopiero od 1 listopada 1982 r. W postępowaniu sądowym nie obowiązują wprawdzie ograniczenia dowodowe wynikające z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (art. 473 § 3 k.p.c.), jednak nie można nie zauważyć, że w rozporządzeniu tym przewidziana została pewna hierarchia dowodów zalecana przy rozpoznawaniu spraw o emeryturę z tytułu pracy w szczególnych warunkach. W pierwszej kolejności dla ustalenia okresów takiego zatrudnienia powinny być brane pod uwagę dokumenty z przebiegu zatrudnienia, tj. świadectwa, umowy angaże, legitymacje ubezpieczeniowe i inne dokumenty, a dopiero gdy dokumentacja pracownicza jest niepełna lub zawiera rozbieżności, jako dowody uzupełniające te braki uwzględnia się zeznania świadków. Nie jest natomiast dopuszczalne opieranie się na zeznaniach świadków czy samej strony, gdy z dokumentów jednoznacznie wynikają okoliczności przeciwne (zob. m.in. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 17 stycznia 2012 r., III AUa 1482/11, Legalis 1025448). Dokonując ustaleń sprzecznych z osnową dokumentów pracowniczych - na podstawie ogólnikowych zeznań świadków i samego odwołującego się, Sąd pierwszej instancji złamał reguły logicznego rozumowania wymienione jako kryterium sędziowskiej oceny dowodów w art. 233 § 1 k.p.c. Nawet gdyby uznać, że jest dopuszczalne uwzględnienie pracy traktorzysty przy pracach polowych do spornego stażu, to nie ma w sprawie niniejszej miarodajnych, dowodowych podstaw do ustalenia, że W. S. pracę traktorzysty wykonywał co najmniej 15 lat.

Istotne jest jednak, że niezależnie od nieuprawnionych ustaleń trafny okazał się apelacyjny zarzut obrazy prawa materialnego. Transport jest działem gospodarki, związanym z przemieszczaniem ludzi i ładunków w przestrzeni przy wykorzystaniu odpowiednich środków transportu. Transport, w szczególności transport towarowy, jest przy tym ściśle połączony z pozostałymi działami gospodarki, przy czym niejednokrotnie jest on wykonywany nie tylko przez podmioty gospodarcze (przedsiębiorstwa, firmy), których przedmiotem działalności są wyłącznie usługi transportowe i które z tego powodu nie są przyporządkowane do tego właśnie działu gospodarki. Niewątpliwie (...) Doświadczalna Ocena Odmian w K. nie była przedsiębiorstwem transportowym.

Słusznie podniósł apelujący, że przyporządkowanie w przywołanym wykazie danego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji jako pracy w warunkach szczególnych (stanowiskowo-branżowy charakter wykazu), jednakże chodzi tu o narażenie procesami technologicznymi stanowiska pracy na czynniki szkodliwe, wynikające ze specyfiki danego działu przemysłu. Bowiem w sytuacji, gdy stopień uciążliwości nie wykazuje żadnych różnic w zależności od branży, to brak jest podstaw do negowania kwalifikacji pracy, jako pracy w warunkach szczególnych tylko dlatego, że w załączniku do rozporządzenia praca ta przyporządkowana została do innego działu

przemysłu. Oznacza to, że zasadą jest przyporządkowanie określonego pracodawcy do danej branży przemysłu, gdyż uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia wynika właśnie z owej branżowej specyfiki. Odmówić trzeba wówczas waloru pracy w szczególnych warunkach pracy na podobnym stanowisku wykonywanej w innym dziale przemysłu lub gospodarki (tak Sąd Najwyższy m.in. w wyroku z dnia 26 marca 2014 r., II UK 368/13, LEX nr 1458633). Nie jest to jednak reguła bezwzględna, ponieważ dopuszcza się możliwość uznania pracy za wykonywaną w szczególnych warunkach także w sytuacji, gdy zakład zatrudniający ubezpieczonego nie należy do określonej branży - według nomenklatury przyjętej w rozporządzeniu, ale wykonuje zadania całkowicie odpowiadające branżowej specyfice (zob. także wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 marca 2014 r., I UK 337/13, LEX nr 1458817, z dnia 6 lutego 2014 r., I UK 314/13, OSNP 2015 nr 5, poz. 66, z dnia 5 maja 2016 r., III UK 131/15, LEX nr 2057631). Wbrew stanowisku Sądu Okręgowego, fundamentalną kwestię, z punktu widzenia przedmiotu sporu, stanowiła zatem odpowiedź na pytanie, czy pracownik zatrudniony na stanowisku kierowcy ciągnika w rolnictwie był narażony przy pracach polowych na czynniki szkodliwe wynikające z tych samych procesów technologicznych, na które narażeni byli kierowcy ciągników w transporcie, a nadto czy stopień uciążliwości (nasilenia) tego narażenia nie wykazywał żadnych różnic w stosunku do narażenia „procesami technologicznymi” w transporcie.

W ocenie Sądu drugiej instancji, brak jest podstaw do kwalifikowania okresu pracy w charakterze traktorzysty przy pracach polowych jako okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych, gdyż ewidentnie kierowca ciągnika przy pracach w polu nie jest narażony na te same czynniki szkodliwe w tym samym stopniu nasilenia, jak w transporcie. Pogląd taki dominuje w orzecznictwie Sądu Najwyższego ostatnich lat, poczynając od wyroku z dnia 3 grudnia 2013 r., I UK 172/13, w którym Sąd Najwyższy wywiódł, że wskazanie w wykazie A, dziale VIII pod pozycją 3 pracy kierowców ciągników i kombajnów nie oznacza, iż należy uznać za pracę w szczególnych warunkach kierowanie tymi pojazdami przy jakichkolwiek zadaniach, a nie tylko transportowych. Prace uznane za wykonywane w warunkach szczególnych, bez względu na miejsce i rodzaj, zostały bowiem wymienione tylko w dziale XIV wykazu A zatytułowanym "Prace różne". Inne działy wykazu obejmują wskazane w nich prace w powiązaniu z rodzajami zakładów pracy lub ich częściami. Nie można uznać, że praca kierującego ciągnikiem jest zawsze pracą „w transporcie”, nawet jeżeli kierujący niczego nie transportuje, lecz wykonuje przy pomocy ciągnika typowe prace polowe (LEX 1467147). Identyczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 maja 2016 r., III UK 132/15, precyzując, że dla zakwalifikowania pracy kierowcy ciągnika jako wykonywanej w warunkach szczególnych istotne znaczenie ma to, czy była ona wykonywana w transporcie czy w ramach rolniczych prac polowych (LEX nr 2052411). W sprawie zakończonej wyrokiem z dnia 5 maja 2016 r., III UK 121/15, Sąd Najwyższy dodatkowo wyjaśnił, że niewątpliwie prace kierowcy ciągnika czy kombajnu w transporcie i rolnictwie, mimo wielu podobieństw, różnią się od siebie, choćby ze względu na miejsce i warunki ich wykonywania (droga publiczna oraz pole orne), dlatego też dla przyjęcia, że praca traktorzysty oraz kierowcy kombajnu w rolnictwie może być kwalifikowana jako praca w warunkach szczególnych w transporcie wymagane jest poczynienie stanowczych ustaleń, wykazujących istotne podobieństwo pracy w tych różnych branżach. W poz. 3, działu VIII („W transporcie i łączności”) wykazu A zostały wymienione prace m.in. kierowców kombajnów. Urządzenia te (kombajny), charakteryzujące się wykonywaniem różnorodnych czynności, na ogół kojarzą się z rolnictwem, gdzie wykorzystuje się np. kombajny zbożowe i buraczane, jednakże występują również w leśnictwie - kombajn zrębowy, czy też górnictwie - kombajn górniczy (LEX nr 2080883). Do podobnej konstatacji doszedł Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 sierpnia 2015 r., II UK 298/14 (LEX nr 1797093) oraz z dnia 13 lipca 2016 r., I UK 218/15 (Legalis nr 1507958). Sąd drugiej instancji wywody zawarte w przywołanych judykatach podziela. Tożsame zapatrywania przedstawił Sąd Apelacyjny w Łodzi, m.in. w orzeczeniach wymienionych przez apelujący organ rentowy. Znalazła ona wyraz w wyrokach: z dnia 3 marca 2015 r., III AUa 713/14, (LEX nr 1680011), z dnia 23 września 2015r., III AUa 78/15 (LEX nr 1820544), z dnia 29 kwietnia 2015 r., III AUa 862/14 (LEX nr 1747526), z dnia 12 maja 2015 r., III AUa 922/14 (LEX nr 1747521), z dnia 5 maja 2015 r., III AUa 979/14 (LEX nr 1755196), z dnia 17 kwietnia 2015 r., III AUa 772/14 (LEX nr 1747274), z dnia 11 kwietnia 2016 r., III AUa 263/16 (LEX nr 2044358).

Zważyć trzeba, że umieszczenie stanowisk kierowcy ciągnika i kombajnisty w dziale VIII - „W transporcie i łączności”, mimo ujęcia ich odrębnie od pracy kierowcy samochodów ciężarowych, autobusów i pojazdów specjalistycznych, łączy szkodliwość tej pracy nie z samym tylko faktem prowadzenia pojazdów gdziekolwiek (w polu), lecz z faktem

prowadzenia tych pojazdów przy uwzględnieniu specyfiki „technologii” pracy w transporcie i łączności, a więc obciążeń psychofizycznych związanych z uczestnictwem takich pojazdów w ruchu publicznym. Obciążenia te nie występują, jak uznał prawodawca, przy wykonywaniu prac na wskazanych stanowiskach w rolnictwie, co więcej, w przywołanym rozporządzeniu w dziale X - „W rolnictwie i przemyśle rolno-spożywczym” nie przewidziano żadnych stanowisk przy pracach polowych, które uprawniają do emerytury w obniżonym wieku. Niewątpliwie kierowca ciągnika rolniczego wykonujący prace polowe jest narażony na uciążliwości typowe dla kierowcy ciągnika w każdych warunkach w postaci np. drgań, hałasu, ale nie każda praca ciężka oraz związana z narażeniem na czynniki szkodliwe dla zdrowia uprawnia do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, lecz ujęta w odpowiedniej systematyce.

Historycznie rzecz ujmując wskazać należy, że praca traktorzysty była zaliczona do pierwszej kategorii zatrudnienia w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia (Dz.U. Nr 39, poz. 176 ze zm.) w dziale XVII - „Rolnictwo i leśnictwo”. Akt ten obowiązywał do 31 grudnia 1979 r. Sporny okres pracy W. S. przypada jednak po 1979 r.

Wymienione rozporządzenie zastąpione zostało rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz.U. nr 13, poz. 86). W załączniku do tego rozporządzenia nie ujęto już pracy na stanowisku traktorzysty w rolnictwie. Pojawił się natomiast dział VIII - „W transporcie i łączności”, w którym pod poz. 3. wymienione zostały „prace kierowców ciągników lub pojazdów gąsienicowych”. Prace kierowców ciągników w transporcie to z pewnością nie tylko prace transportowe traktorzystów. Z definicji - ciągnik jest pojazdem mechanicznym przystosowanym do ciągnięcia pojazdów bądź urządzeń nie posiadających własnego napędu np. maszyn rolniczych, przyczep, naczep oraz do wyposażania w osprzęt do robót ziemnych (spycharkowy, zrywarkowy, ładowarkowy, koparkowy, chwytakowy, hakowy). Natomiast pojazd gąsienicowy to urządzenie służące do transportu ładowego, poruszające się na gąsienicach. Nie sposób uznać, że normodawcy w alternatywnym ujęciu pod poz. 3 nie chodziło - wbrew jasnej systematyce - o prace kierowców ciągników w transporcie, zwłaszcza gdy się zważy, że ze względu na układ jezdny ciągniki dzielą się na: kołowe, kołowo-gąsienicowe i gąsienicowe. Ze względu na przeznaczenie przyjmuje się podział ciągników m.in. na ciągniki rolnicze, ciągniki leśne, ciągniki samochodowe, w tym siodłowe, budowlane. Jasno to świadczy, że praca na stanowisku kierowcy ciągnika nie musi mieć żadnego związku z rolnictwem, a może być wykonywana wyłącznie w transporcie. W rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. prace kierowców ciągników także wymienione zostały tylko w dziale „W transporcie i łączności”.

Stosownie do § 19 ust. 2 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., prace dotychczas zaliczone do I kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia, uważa się za prace wykonywane w szczególnych warunkach, o których mowa w § 4. Jak wyżej wskazano, w załączniku do rozporządzenia z 1979 r. nie ujęto już jednak pracy na stanowisku traktorzysty w rolnictwie, zaś przepis intertemporalny tego rozporządzenia (§ 9) uregulował, że zachowują swe uprawnienia pracownicy, którzy z tytułu zaliczenia ich do pierwszej kategorii zatrudnienia nabyli uprawnienia na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem wejścia w życie rozporządzenia. Przepis ten dotyczy więc tylko zamkniętej kategorii ubezpieczonych, którzy „nabyli” uprawnienia na podstawie rozporządzenia z 1956 r. do dnia wejścia w życie rozporządzenia z 4 maja 1979 r., a nie tych, którzy dalej pracowali na stanowiskach pominiętych już w nowym wykazie np. traktorzysty w rolnictwie.

Podkreślić przy tym należy, że stanowisko pracy kierowcy opisuje wydany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej program Doradca (...), zawierający m.in. „Przewodnik po zawodach” (doradca.praca.gov.pl/d2k5/zawody). Z charakterystyki tej wynika, że zawód kierowcy polega na prowadzeniu różnego rodzaju pojazdów, które służą do transportu ludzi i towarów na duże i małe odległości. W czasie jazdy obowiązkiem kierowcy jest dbanie o bezpieczeństwo własne, przewożonych pasażerów i towarów oraz innych użytkowników drogi. Typ pojazdu decyduje o charakterze pracy kierowcy. Kierowca autobusu przewozi ludzi na masową skalę w komunikacji miejskiej czy międzymiastowej, a kierowca ciężarówki przewozi towary zgodnie ze zleceniem. Dodatkowych czynności, poza kierowaniem pojazdem, może wymagać praca kierowców pojazdów specjalnych. Jako najbardziej uciążliwe warunki pracy kierowcy wskazuje się: zmienną temperaturę, hałas, drgania, spaliny, jazdę w nasilonym ruchu, zmienne oświetlenie, konieczność długiego przebywania poza domem przy dalekich trasach. Od kierowcy wymaga się szybkiego refleksu, spostrzegawczości, zdolności koncentracji i podzielności uwagi, tj. umiejętności śledzenia kilku bodźców

jednocześnie. Kierowca w ruchu publicznym musi posiadać również umiejętność pracy w warunkach monottonnych przy jednoczesnym skupieniu uwagi na warunkach drogowych oraz wytrzymałość na długotrwały wysiłek, jest to praca wymagająca dość wysokiej odporności emocjonalnej. Wszystkich tych cech nie można przypisać kierowcy ciągnika rolniczego wykonującego prace polowe. Nie występuje tu obciążenie jazdą w ruchu publicznym, co jest istotą transportu drogowego.

Ponieważ apelacja organu rentowego okazała się zasadna, gdyż W. S. nie legitymuje się wymaganym okresem pracy w warunkach szczególnych na dzień 1 stycznia 1999 r., Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł reformatoryjnie i oddalił odwołanie ubezpieczonego.